

Исмет ОСМАНИ

ОСНОВНА ФОРМА НА МОРФОНОЛОШКИТЕ ПРОМЕНИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК

Клучни зборови: морфонологија, фонологија, морфема, фонема, аломорф

За да се добие целокупна слика за промените, треба да им се обратиме на аломорфите на коренот од морфемата во парадигматските форми на променливите зборови. Меѓутоа, тука се поставува прашањето од кој аломорф треба да тргнеме, значи кој аломорф да го земеме како основа а кој како изваден. На пример, во албанскиот јазик глаголот *SHES* се среќава со аломорфите *shes* и *shita*, *NGAS* со аломорфите *ngas*, *nget*, *ngit*, *nga -va*. Ако тргнеме од аломорфот *shes*, тогаш *shit* ќе биде изведен аломорф и промената што произлегува од споредбата на овие два аломорфа ќе биде /-e/ ~ /-i/ (*shes* ~ *shit*). Но, ако тргнеме од *shit*, тогаш ќе ја имаме промената /-i/ ~ /-e/ (*me shit* ~ *shes*). Ова прашање е посложено кај глаголот *NGAS*, кој има четири аломорфи. Тука треба да избереме не само кој аломорф ќе се земе за основна форма - формата *ngas* од сегашно време или основата на инфинитивот (*me*) *nga* - туку и дали ќе биде доволно со една основна форма, од која ќе ги извлечеме сите други глаголски форми, или ќе прифатиме и други основи кои служат за деривирање на низа форми на парадигмата на овој глагол? Доколку тргнеме од основата во сегашно време, која ќе биде земена како единствена основна форма на овој глагол, ќе ги имаме промените: /-a/ ~ /-e/ (*ngas*~*nget*), /-a/ ~ /-i/ (*ngas*-*ngit*), и /-a/ ~ /-#/ (*ngas*~*nga*-*va*)? Од овие, промените /-a/ - /-e/ и /-a/ - /-#/ имаат историска основа, првата како

типична метафонија за една опширна класа од глаголи, а втората како скратување од основата, што се среќава и во некои други глаголи, како: *vras*, *shkas* и др. Но, промената /-a/~/i/ не се оправдува ниту од историски ниту од синхрониски поглед. Историски, вториот член на оваа промена не потекнува директно од првиот член туку ја претставува последната алка на еден историски процес што ги опфаќа двете промени: промената /-a/ ~ /-e/ *ngas* ~ *nget*, потоа промената /-e/ ~ /-i/ кај *nget* ~ *ngitni*. И синхрониски, аломорфот *ngit* од формата *ngitni* има изведена врска со формата *nget* од второто лице сегашно време активен индикатив. Работата не се олеснува ни кога би тргнале од основата *me nga* на гегискиот инфинитив. Дури, тргнувајќи вака, нештата се усложнуваат уште повеќе, бидејќи ќе ни се појават промените /-#/ ~ /-s/ (*ngas* ~ *nget*), /-#/ ~ /-t/ и /-a/ ~ /-e/ (*me nga* ~ *nget*), /-#/ ~ /-t/ и /-a/ ~ /-i/ (*nga* ~ *ngit*). Многу од овие промени историски не се оправдани, но, и доколку ги прифатиме, синхрониското опишување на овие форми ќе се усложни многу бидејќи ќе се прекрши принципот на економијата на опишување. Значи, неопходно е претходно да избереме кои од аломорфите ќе ги земеме како основа, и, дури потоа, во случај на глаголи со три или со повеќе аломорфи, ќе одлучиме дали ќе ни биде доволна една, или ќе прифатиме повеќе основни форми.

Концептот на основната форма е друг централен поим на морфонологијата без кој не може да се истражуваат целосно морфонолошките промени. За овој поим „основна форма на основата“ зборува и Р. Јакобсон. Прашањето на основната форма на промената е многу исцрпено во јазичната литература. Самиот термин „основна форма“ за првпат го употребил Л. Блумфилд во делото „*Language*“ (1933). Реферирајќи на случаите во францускиот јазик *plat* ~ *plate*, *laid* ~ *laide* и др., каде што се можни два начина на опишување, зависно од формата која ќе се земе како основа, тој вели „Погоре видовме дека во тие случаи каде што формите се делумно слични може да се постави прашањето која од тие форми ќе биде подобро да се избере како основна форма и дека структурата на јазикот може да ни го реши ова прашање, сè додека, следејќи го едниот правец, доаѓаме до едно многу сложено

опишување, а следејќи го другиот правец, доаѓаме до едно релативно едноставно опишување¹.

Критериумите за изборот на основна форма се различни, зависно од лингвистичката ориентација на лингвистот и целта на проучувањето. Разни автори, тргнувајќи од разни критериуми, употребуваат разни основни форми. Авторите кои зборуваат за основната форма, воопшто оперираат со морфолошките основи на зборовите, но без да објаснат што подразбираат под „основна форма“. Синхрониски, кога станува збор за основната форма на промената, не ги земаме предвид историските односи помеѓу основната и изведената форма, или помеѓу главните членови е синхронискиот однос на фонемите, оставајќи ја историската страна.

Поинаква е работата кога промените се проучуваат на дијахрониски план. Од аспект на историскиот критериум, како основна форма треба да се земе најстарата форма, од која во согласност со одредени фонетски правила потекнала најновата форма, значи како основна форма служи првата основа од историски аспект. Овој критериум се следи во историската морфологија или, воопшто, во историските проучувања на јазикот, но не е прилагодлив за синхрониско опишување бидејќи ќе ни создаде невестинит поглед во однос на промените на денешната состојба на јазикот. Така, на пример, во опозицијата на збороформите *pres* ~ *prêt*, *shes* ~ *shêt*, историски основи се формите со /-t/ (*prêt* ~ *pres*), и, како резултат на тоа, промената ќе биде правецот /-t/ ~ /-s/ (*prêt* ~ *pres*, *shet* ~ *shes*). Инаку, од аспект на денешната состојба на стандардниот јазик, основни се формите со /-s/ ~ (pres ~ shes) каде што и промената има спротивен правец /-s/ ~ /-t/: *pres* ~ *prêt*, *shes* ~ *shet*. Ова се среќава и во гегискиот дијалект *pres* ~ *pret*, (*pree me dhe m'u pree*).

Инаку за одредување на основната форма во синхрониското опишување треба да се следат други критериуми. Притоа, како основна форма, се зема формата на зборот со која е претставен во речникот, значи основата што произлегува како реченичка збороформа. Овој критериум на одредување на основната форма го поддржува и Блумфилд, кој во делото цитирано погоре, му посветува посебно внимание

¹ L. Bloomfield, *Language*, New York, 1955, стр.218.

на ова прашање. Воопшто, тој се залага за одредување на основната форма на претставителната основа на зборот во речникот, нешто што се забележува кога вели дека: „... за да има што повеќе еднолични формулации ги земаме како главни формите на инфинитивот (*keep, run*)...“. Ваквото мислење за изборот на основната форма го поддржува и Б. Блок.²

Потпирањето во збороформата во речникот не е погрешно, но не е секогаш доволно за морфонолошкото опишување на промените. Тоа е доволно за опишување на промените на збороформите што имаат само две аломорфи на коренот на морфемата, или на афиксната морфема, како кај: *pyll ~ pyje, plak ~ pleq, pun+o-va ~ pun+ue-m* и др., но не во случаите кога коренот на морфемата произлегува со три или со четири аломорфи, како што се случува честопати кај глаголот. Така, како што беше споменато погоре, коренот на морфемата на глаголот *ngas* произлегува со четири аломорфи: *ngas/nget/ngit (ngitni)/nga-(ngava)*. Односите помеѓу аломорфите може да се забележат и во формата *ngas ~ nget ~ ngitni* и др., нешто што е прилагодливо за историско опишување на промените. Така, /-e/ кај *nget* покажува еден вметнат степен на преминот на /-a/ во /-i/ кај зборот *ngit*. Историски гледано, *nget* може да се нарече вметната основна форма (термин употребен од Ш. Демирај). Меѓутоа, во синхрониското опишување не се јавува потребата за квалификување на некои форми како вметнати форми. Во овој случај, за секој пар на опозицијата на збороформите треба да се одреди по една основна форма: три за глаголот *ngas* (една за опозицијата *ngas ~ nget*, друга за опозицијата *nget ~ ngitni* и трета за опозицијата *ngas ~ nga-va*), исто толку и за глаголот *dal* (*dal~ del ~del ~ dil-ni, dal ~ dol-a*) и четири основни форми на глаголот *them*, (*them ~ thua, the-m ~ tho-të, the-m ~ thashë, tha-shë ~ thë-në*). Во речникот ги наоѓаме основните форми што ни се потребни за глаголот *them*, но без ниту еден податок на опозициите во кои влегуваат овие основни форми (ова не е задача на речникот), за глаголите *ngas* и *dal* не ги наоѓаме сите основни форми што ни се потребни, односно формите *ngas* и *del*. Значи, за одредена класа глаголи, речникот не секогаш ни ја дава потребната информација.

² R. Memushaj, *Morfologji e eptimit të gjuhës së sotme shqipe*, цит. дело стр.100.

За да се разбере важноста на одредувањето на основната форма, особено кај глаголот, треба да се погледнат граматиките на албанскиот јазик. Во опишувањето на парадигмата на глаголот, не сите автори од овие граматики тргнале од истата глаголска основа. Така: Ј. Г. Хан, А. Дозон, Г. Мајер, Ѓ. Пекмез, Г. Вајганд, Ш. Демирај и др., како основна форма ја имаат земено основата на сегашно време. Инаку П. Васа, Г. Јунгу, С. Фрашери, А. Санони, А. Џувани, О. Мудеризи и др., тргнувале од основата на инфинитивот (*me* + скратен партицип на гегискиот дијалект, основа за која подолу ќе стане збор). За разлика од нив, Де Рада како основна форма го зема второто лице еднина на императивот. Како резултат на ова, правецот на една иста промена се јавува различно кај разни автори. Првите зборуваат за промената /-o/ ~ /-ua/-ue/, вторите за промената /-ua/-ue ~ /o/, а таму каде што мнозинството ја опфаќа промената /-e/ ~ /-i/ (*bredh* ~ *bridhni*, *dredh* ~ *dridhni*, *shes* ~ *shitni*, *mbledh* ~ *mblidhni*), Де Рада и Сами Фрашери ја гледаат промената во спротивна насока /-i/ ~ /-e/: *shit* ~ *shes*.³

Основната форма е важна не само за да се има единица во опишувањето на истиот објект туку и за да се подигне и вистинитоста на опишувањето. Па затоа, основната форма како и определувањето на правецот на промената во гегискиот дијалект е од посебна важност не само за морфонологијата туку и за морфологијата на албанскиот јазик бидејќи така се создава добра основа за споредба на двата дијалекта на албанскиот јазик.

За албанскиот стандарден јазик ова прашање е третирано на исцрпен начин од Рами Мемушај во монографијата „Морфонологијата на флексијата на современиот албански јазик“ (*Morfonologji e eptimit të gjuhës së sotme shqipe*). По разгледувањето на критериумите за изборот на основна форма на флексијата, овој автор како основна форма ја избира именската флексија - формата на нечленуваниот номинатив еднина за именките и еден систем на глаголски основи, меѓу кои, прва е основата на еднина на сегашното време на исказниот начин на активна конјугација.

³ R. Memushaj, *Morfonologji e eptimit...*, цит. дело стр.98

Меѓутоа, како што видовме погоре, во граматичката традиција на албанскиот јазик, многу автори како основна форма на глаголите не го земат глаголот од сегашно време, туку ја земаат основата на инфинитивот. Оваа основна форма ја наоѓаме, особено кај авторите на граматики на гегискиот дијалект, кои ја имаат формата *me*+скратена форма на партицип, т.н. гегискиот инфинитив: *me luftue ~ luftoj, me prit ~ pres*.

Тогаш се поставува прашањето дали може и сегашното време да служи како основна форма на гегискиот дијалект? Едно вакво прашање ќе беше бесмислено доколку албанскиот јазик беше еден од неолатинските јазици или јазик од некоја група на словенските јазици, како на пример рускиот јазик, во кој основата на инфинитивот служи како основна форма за формирање на временските форми на глаголи. Меѓутоа, албанскиот јазик не е од тој тип јазици. Сепак, ова не може да се оправда и да се заобиколи можноста инфинитивот да се земе како основна форма, а оваа функција да му се префрли на сегашното време. Инфинитивот на албанскиот јазик не е сличен на инфинитивот на неолатинските јазици или на словенските јазици. И, историски гледано, инфинитивот на гегискиот дијалект е изведена форма, формирана од соединувањето на честицата *me* со основата на гегискиот партицип.

Но, и синхрониски, јасно се гледа дека инфинитивот на албанскиот јазик не претставува основна туку изведена форма. Како прилог на ова ќе дадеме неколку примери од наведените глаголи:

Сег. вр. инд.	Аорист	Адмиратив	Партицип	Инфинитив
<i>bie</i>	<i>ra-sh(ë)</i>	<i>rankam</i>	<i>Ran(ë)</i>	<i>me ran(ë)</i>
<i>bie</i>	<i>pru-na</i>	<i>prukam</i>	<i>pru</i>	<i>me pru</i>
<i>jam</i>	<i>qe-sh(ë)</i>	<i>qenkam</i>	<i>Qen(ë)</i>	<i>me qen(ë)</i>
<i>kam</i>	<i>pat-a</i>	<i>paskam</i>	<i>pasun</i>	<i>me pasun</i>
<i>shoh</i>	<i>pa-sh(ë)</i>	<i>pakam</i>	<i>pa</i>	<i>me pa</i>
<i>le</i>	<i>la-shë</i>	<i>lenkam</i>	<i>lane</i>	<i>me lan(ë)</i>
<i>punoj</i>	<i>punue-m</i>	<i>punuekam</i>	<i>punue</i>	<i>me punue</i>
<i>kthej</i>	<i>kthye-m</i>	<i>kthyekam</i>	<i>kthye</i>	<i>me kthye</i>
<i>godas</i>	<i>godit-a</i>	<i>goditkam</i>	<i>Godit(ë)</i>	<i>me godit(ë)</i>
<i>shes</i>	<i>shit-a</i>	<i>shitkam</i>	<i>Shit(ë)</i>	<i>me shit(ë)</i>
<i>ve</i>	<i>vu-na</i>	<i>vukam</i>	<i>vu</i>	<i>me vu</i>
<i>xe</i>	<i>xu-na</i>	<i>xekam</i>	<i>Nxan(ë)</i>	<i>me nxan(ë)</i>

Како што се гледа од горенаведената табела инфинитивот има изведена форма во групата на глаголските форми на аористот, адмиративот и партиципот, и се формира од последната, нешто што беше споменато погоре, а кое е единствено историски. Тоа нема врска со основата на сегашно време од индикативот, нешто што се забележува појасно и кај суплетивните глаголи. Доколку основата на инфинитивот се земе како основа на глаголот, тогаш во повеќето од глаголските класи, со морфонолошка појава, ќе произлезат промени што не се истоветни со правилата на историската фонетика на албанскиот јазик, како на пример: метафонијата /-a/ ~ /e/ (*tha-në* ~ *the*), /-i/ ~ /-a/ (*godit-ë* ~ *godas*). /-ue/ ~ /-o/ (*punue* ~ *puno-j*), /-ye/ ~ /-e/ (*kthye* ~ *kthe-j*); во меѓувреме е докажано дека правецот на овие промени е спротивен и др.

Само кај групата на глаголи со промените /-(j)e/ ~ /-o/ u /-a/ ~ /-o/ во аорист, како на пример: *sjell* ~ *solla-a*, *heq* ~ *hoq-a*, *marr* ~ *mor-a* и др., кај кои инфинитивот се јавува на ист начин како и основата на сегашното време, и кај мал број други глаголи како: *flas*, *běj* и глаголите со *-ue* (*me shkue*) и *-ye* (*me lye*), промените или другите фонетски процеси што историски се случиле, може да се објаснат правилно, земајќи ја како основна форма основата на инфинитивот.

Инфинитив	Сегашно	Аорист	Адмиратив	Партицип
<i>(paskajore)</i>	<i>(E tashme)</i>	<i>(Aorist)</i>	<i>(habitore)</i>	<i>(pjesore)</i>
<i>me dal(ë)</i>	<i>dal</i>	<i>dol-a</i>	<i>dalkam</i>	<i>Dal(ë)</i>
<i>me heq(ë)</i>	<i>heq</i>	<i>hoq-a</i>	<i>heqkam</i>	<i>Heq(ë)</i>
<i>me sjell(ë)</i>	<i>sjell</i>	<i>soll-a</i>	<i>sjellkam</i>	<i>Sjell(ë)</i>
<i>me fol(ë)</i>	<i>flas</i>	<i>fol-a</i>	<i>folkam</i>	<i>Fol(ë)</i>
<i>me shkruë</i>	<i>shkruej</i>	<i>shkrov-a</i>	<i>shkruekam</i>	<i>shkrue</i>
<i>me lye</i>	<i>lyej</i>	<i>le-va</i>	<i>lye</i>	<i>me lye</i>

Навистина употребата на инфинитивот (партиципот) како основна форма, ќе се образложи со општиот принцип на граматиката, што го смета инфинитивот како почетна форма на глаголот, со семантичкиот критериум, според кој како основна форма треба да се

земе неутралниот член на една опозиција, и со традиционалното третирање на гегискиот инфинитив како почетна форма на глаголот.

Но, има неколку причини што нè принудуваат да отстапиме од овој избор. Како прво, дилемата која глаголска основа треба да се земе како основна форма којашто има смисла само за глаголите што се јавуваат со две или со повеќе флексивни основи. Односно доколку сите глаголи во албанскиот јазик би се јавиле со една единствена флексивна основа, оваа расправа би била бесмислена. Ова значи дека во изборот на основната форма треба да се потпреме само на глаголите со промени, а глаголите без промени да се исклучат, бидејќи тоа ќе биде исто како на две страни на една нееднаквост да им додадеме иста важност. Во оваа нееднаквост, тежината на глаголите од гореспоменатиот тип во однос на општиот број на глаголските промени во албанскиот јазик е безначајна. Второ, како продолжение на малото значење што го имаат апофониските глаголи и глаголите со основа на *ua ~ ue*, земањето на основата на партиципот како основна форма уште повеќе ќе го усложни наместо да го олесни опишувањето на глаголските промени во гегискиот дијалект. Значи, за една група глаголи, што не надминува 30-40 зборови, не може да се жртвува целиот глаголски систем. На крајот, доколку тргнеме од гегискиот инфинитив, ќе имавме една низа морфонолошки појави што не се случиле во историјата на албанскиот јазик, како на пример: морфолошките промени *i ~ e* кај глаголите *me shitë - shes, me pritë - pres* и др., или промената *i ~ a* кај глаголите со опширна основа на *-as*, како на пример *me goditë ~ godas (i ~ a)* и др.

Библиографија:

- Bevington, G. L., *Albanian Phonology*, Wiesbaden, 1974.
 Bloomfield, L., *Language*, New York, 1995.
 Bokshi, B., *Rruga e formimit të fleksionit të sotëm nominal të shqipes*, Prishtinë, 1980
 Çabej, E., *Mbi disa rregulla të fonetikës historike të shqipes*, SF. 2, 1970.
 Çabej, E., *Për historinë e strukturës dialektore të shqipes*, Dialektologjia shqiptare, II, Tiranë, 1974.

- Çabej, E., *Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe*, Tiranë, 1967.
- De Kurtene, B., *Izbrannye trudy po obščemu jazykoznmnaniu*, I-II, Moskva, 1963.
- De Sosyr, F., *Kurs i gjuhës së përgjithshme*, Prishtinë, 1977.
- Demiraj, Sh., *Rreth klasifikimit të foljevet në zgjedhime*, SF, 1969, 3.
- Demiraj, Sh., *Çështje të sistemit emëror të gjuhës shqipe*, Tiranë, 1972.
- Demiraj, Sh., *Fonologjia historike e gjuhës shqipe*, Tiranë, 1996.
- Demiraj, Sh., *Gramatika e gjuhës shqipe*, 1, 1973.
- Demiraj, Sh., *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, Tiranë, 2002.
- Demiraj, Sh., *Rreth qiellzorizimit të bashkëtingëlloreve grykore në gjuhën shqipe*, SF, 2001, 1-2.
- Domí, M., *Morfologjia historike e shqipes* (dispensë), Tiranë, 1961.
- Dozon, A., *Manuel de la langue chkipe ou albanaise*, Paris, 1879.
- Memushaj, R., *Morfonologji e eptimit të gjuhës së sotme shqipe*, Tiranë, 1989.
- Memushaj, R., *Rreth foljeve me temë të zgjeruar më -as*, SF, 1987, 2.
- Tagliavini, C., *Të folmet shqipe të tipit të gegërishtes lindore*, Studime gjuhësore (dialektologji), Prishtinë, 1978.
- Topalli, K., *Shndërrime historike në sistemin zanor të gjuhës shqipe*, Tiranë, 2000.
- Topalli, K., *Dukuritë fonetike të sistemit bashkëtingëllor të gjuhës shqipe*, Tiranë, 2004.
- Trubetzkoy, N. S., *Das Morphonologische System der russischen Sprache*, "Travaux du Cercle Linguistique de Prague", 1934, 52.
- Trubetzkoy, N. S., *Gedanken über Morphonologie*, TCLP, 1931, 4.
- Trubetzkoy, N. S., *Osnovy fonologii*, Moskva, 1960.
- Trubetzkoy, N. S., *Sur la "Morphonologie"* TCLP, 1929, 1.
- Weigand, G., *Albanesisische Grammatik im südgegischen Dialekt*, Leipzig, 1913.

Ismet OSMANI

THE BASIC FORM OF MORPHONOLOGICAL CHANGES
IN ALBANIAN LANGUAGE

(Summary)

In morphonologic changes choosing the base form is crucial. In Albanian morphonologic description this is not taken under consideration. As a consequence changes are considered where the root of word forms with changes derives from formative derivation or is formed in analogical ways.

Exception is made in the case of linguist R. Memushaj, who put a special attention in defining which allomorph we should consider as start. As in which allomorph we need to consider as a basis and which one as derived, the same as derived connections in formative of noun and verbs. For example the verb SHES (sell) appears with its allomorphs *shes* and *shit*. Among these the allomorph *shit* appears in the second person, plural of present tense indicative active, imperfect of indicative, subjunctive and conditional, perfect simple, imperative, in passive conjugation etc.

Seeing the connections of derivation within the verb paradigm, it appears that the forms of passive conjugation with the root *shit* and forms of imperfect of indicative derive from root *shit* of second person plural; the form of imperfect subjunctive derives from the root of imperfect indicative and this serves as the basis of forming the present form of conditional.

Knowing these connections of derivation the affirmation that *e* changes into *i* in these entire verb forms is avoided and the *e ~ i* change is accepted only in second person singular – root of second person plural of present tense indicative. (ti *shet* – ju *shit-ni*).

Except avoiding redundant affirmations or even not correct ones, the mistakes in inventorying the changes are avoided also. Such as if we would start with allomorph *shes*, *shit* would be derived allomorph and the change would be *e ~ i* (*shes ~ shit*). But if we were to start with *shit*, then the change would be *i ~ e* (*me shit ~ shes*, which is encountered often in the dialectical grammar of Albanian).

The criteria of choosing the basic form are different, depending on the orientation of the linguist and the purpose of the study. Historical criterion is based on the first root and encountered in the historical studies of the language but is not adequate for synchronic description, since it would give another picture, not real of the nowadays changes in Albanian language.

For example, in the opposite of word forms *shes ~ shet* historically primary has been the forms that end with *t* (pret, *shet*) and as a consequence the direction would be *t ~ s* (pret ~ pres). But in nowadays Albanian, primary are the forms that end with *s* (pres, *shes*) and the change has an opposite direction *s ~ t*: *shes ~ shet*. Since our purpose is describing the changes in synchronic sphere we are based in the synchronic criterion. As a consequence we have taken as a basic form the representative form of the word in the dictionary.

Based on the words of the dictionary is not sufficient in describing the changes. This applies in the description of allomorphs in word forms that have only two allomorphs of the root morpheme or the affixes, morpheme such as *pyll ~ pyje*, *plak ~ pleq*, *pun+o-va ~ pun+ue-m* etj., but not in the cases when the root morpheme

appears with three or four allomorphs as it often happens in verbs. Precisely for this reason we have used the concept of inflection setting a hierarchy among inflective subjects according to deriving connections of word forms in paradigms of inflection and conjugation.

Another difficult problem we had to resolve was choosing the basic root of verbs in northern dialect. Southern dialect and the standard language, which is based on the latter, uses as a basic root of the verb the representing root in the dictionary. Then can the same be considered for northern dialect also. As we elaborated in details in the Introduction chapter many authors like P. Vasa, G. Jungu, S. Frashëri, A. Xanoni, I. D. Sheperi, A. Xhuvani, O. Myderrizi etc. are based either in the root of past participle or infinite (with + shortened past participle of northern dialect). Using the infinitive as a basic form would be justified by general principle of the grammar, which considers the infinitive as a genesis form of the verb. But for the Albanian language where the infinitive does not derive in form like the infinitive of the neo Latin languages, this creates problems in morphonology. If the root of the infinitive is considered as the basic form of the verb, then in many types of verbs with morphonologic occurrences we would have changes that are not justified by the rules of the historical phonetics of Albanian such as meta phony $a \sim e$ (tha-në ~ the), $i \sim a$ (godit-ë ~ godas), $i \sim e$ (shit-ë ~ shes) $u \sim e$ (vu ~ ve), $ue \sim o$ (punue ~ puno-j), $ye \sim e$ (kthye ~ kthe-j), while the direction of these changes is opposite. In the synchronic plain this would a different inventory of changes of verb inflection of both dialects, while their historical developments have been mostly the same on parallel in some parts.

For these reasons we have considered as basic root of the verb the root of the present indicative.

Key words: *mophonology, phonology, morpheme, phoneme, alomorph*